

การพัฒนาแบบสินค้าชุมชนประเภทของที่ระลึกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

กรณีศึกษา : ชุมชนหนองจาน

Development of Community Product: Souvenir for Sustainable Ecotourism, Case Study of : Nhong Jan Community

ทรงพล อุปชิตกุล¹ พยุงศิลป์ เปศรี² ธวัชชัย ช่างเกวียน³ เพ็ญประภา เพชระบูรณิน⁴

¹ สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาแพทยศาสตร์ ภาควิชากายวิภาคศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

123 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002 โทรศัพท์ 043 363162 *E-mail: sonoop@kku.ac.th

² สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

123 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

³ สาขาวิชาประติมากรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

123 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

⁴ ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

123 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ชนิด รูปแบบ วัสดุ สินค้าชุมชนประเภทของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องกับการออกแบบ ชนิด รูปแบบ และวัสดุ สินค้าของที่ระลึก ให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นประชากรในการวิจัย คือ ชุมชนหนองจาน บ้านคำฝักหนาม องค์การบริหารตำบลนาหนองพุ่ม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จากการออกแบบเฉพาะทางที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวม การประชุม แสดงความคิดเห็น การประชุมวิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ความเป็นไปได้ของชุมชน การประชุมอบรมชาวบ้านในชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) ชุมชนหนองจาน บ้านคำฝักหนาม องค์การบริหารตำบลนาหนองพุ่ม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในการวิจัย คือ ชุมชนหนองจาน บ้านคำฝักหนาม องค์การบริหารตำบลนาหนองพุ่ม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 100 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบ Quota Sampling และ Judgment Sampling โดยคำนึงถึงหลักการเหตุผล และสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการกำหนดสัดส่วน และตามความมุ่งหมาย (Purposive Sampling) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย 48 คน เพศหญิง 52 คน มีอายุระหว่าง 25-60 ปี ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร การศึกษาระดับประถมศึกษา รายได้เฉลี่ย 3,000-6,000 บาท ภูมิสำเนาในภาคอีสาน ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการการความต้องการในการพัฒนาการผลิตของที่ระลึกชุมชน 100 เปอร์เซ็นต์ ส่วนสาเหตุที่ไม่ต้องการผลิตมีปัจจัยมาจากไม่มีงบประมาณ ไม่มีทักษะในการผลิตตามลำดับ ชุมชนมีความต้องการผลิตของที่ระลึก เพื่อให้ชุมชนมีรายได้ แต่ขาดทักษะในการผลิต จึงมีความต้องการให้มีวิทยากรมาฝึกอบรมให้ความรู้ ในการผลิตสินค้าของที่ระลึกประกอบด้วย การทอผ้าพื้นเมือง สิ่งประดิษฐ์ แกะสลัก ปั้นและการทำพิมพ์ ส่วนรูปแบบของที่ระลึกที่ต้องการออกแบบประกอบไปด้วย ที่วางโทรศัพท์ เสื้อที่ใส่แว่น ตะกร้า ที่เก็บนามบัตร แฟ้มเอกสาร ที่ใส่จดหมาย ที่รองแก้วหมวก กล่องกระดาษทิชชู กระเป๋า ปฏิทินตั้งโต๊ะ พวงกุญแจ ที่

รองจาน ที่เสียบปากกา แจกัน ตุ๊กตา โคมไฟ การเลือกใช้วัสดุในการผลิตให้มีความคิดเห็นว่า ควรใช้ไม้ไผ่ กก กะลามะพร้าว ตามลำดับซึ่งเป็นวัสดุที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น และนำเอาเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มาประยุกต์ประกอบด้วย บ้านดิน ป้ายชื่อชุมชนหนองจาน และถ้าพญานาคราช

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน, สินค้าชุมชน, ของที่ระลึก

Abstract

The objective of this research was to study the kinds, patterns and materials of the community souvenirs for sustainable ecotourism in Northeast Thailand. Moreover, the research aimed to study the influential factors towards the development of souvenir products with the suitable designs, kinds, patterns and materials for the satisfactions and needs of tourists. The field survey research was applied in this study by using questionnaire to collect the data. The research population was the villagers in the community of Local Administration Organization Office of Na Nhong Toom, Amphoe Chumpae, Khon Kaen Province. The specific design was derived through the secondary data, meeting, SWOT analysis, training, and depth interview among the villagers who were involved in tourism in the community of Local Administration Organization Office of Na Nhong Toom, Amphoe Chumpae, Khon Kaen Province. The research samples were 100 villagers in the community of Local Administration Organization Office of Na Nhong Toom, Amphoe Chumpae, Khon Kaen Province. The quota sampling, judgment sampling based on rational and purposive sampling were used to select the random samples. The result found that the samples were 48 males and 52 females aged between 25 and 60 years. Most of them were farmers and obtained primary education. Their average incomes were 3,000-6,000 Baht.

Their hometown was in Northeast Thailand. The result indicated that all of the samples would like to develop the souvenir production of their community (100 %). However, the insufficient budgets and shortage of skills were the factors in quitting their production. Because of the shortage of skills in souvenir productions, they required the lecturers to train and strengthen their knowledge in producing the souvenir products, namely local textile weaving, invention creating, casting and molding. Their desirable patterns of the souvenirs were telephone mat, mat, wine holder, basket, name card box, document binder, letter box, glass coaster, hat, tissue paper box, bag, desk calendar, keychain, plate mat, pen stand, vase, doll and lamp. The suitable materials for souvenir production were respectively bamboo, papyrus and coconut shell which were the local materials. In addition, they suggested that the local unique of community should be appropriately applied to the souvenir production such as soil house, name plate of Nhong Jan Community and Naga cave.

Keyword : Ecotourism, Community Product, Souvenir

1. บทนำ

ของที่ระลึกเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ชุมชนสามารถนำเอามรดกทางวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น นำมาแปลงเป็นกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ การระลึกถึง เกิดความซาบซึ้ง [1] โดยนำติดตัวกลับไปในรูปแบบของที่ระลึกต่างๆ เช่น การถ่ายทอดบรรยากาศทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และเอกลักษณ์ต่างๆ ออกมาเป็นภาพถ่าย ภาพเขียน ภาพปั้น สัญลักษณ์ สิ่งประดิษฐ์ในรูปแบบต่างๆ มาประยุกต์ให้สอดคล้องกับวัสดุที่มีในท้องถิ่นมากมาย ทำให้เกิดรายได้และมีผลทางด้านจิตใจ เกิดความรัก ความหวงแหน ต่อธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และเอกลักษณ์ต่างๆ ของท้องถิ่น ที่สามารถจะนำไปเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่นทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่ง ประเสริฐ ศีลรัตน ได้กล่าวว่า ในทางวัฒนธรรม ความเจริญทางวัตถุ ความสำนึกในทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพที่สูงของสังคมแห่งหนึ่ง อาจเป็นเหตุทำให้เกิดความสนใจยอมรับจากสังคมอีกแห่งหนึ่ง เมื่อสังคมกลุ่มที่รับเอาวัฒนธรรมของผู้อื่นเข้ามาไว้ ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองถูกทอดทิ้ง ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมค่อย ๆ สูญไป รูปแบบสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิต ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ ในอดีตพลอยสูญหายไปหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป ในด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่ปัจจุบันรูปแบบเครื่องมือเครื่องใช้ที่เคยเอื้ออำนวยความสะดวกสบายต่อการดำรงชีพในอดีตนับวันกำลังจะหมดไป ทั้งนี้เนื่องจากมีสิ่งใหม่ที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพเข้ามาทดแทน จึงทำให้รูปลักษณะของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้กลายเป็นของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวหันมาให้ความสนใจเป็นอยู่ของคนรุ่นก่อน รูปแบบของที่ระลึกมีความแตกต่างกันออกไปอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นรูปลักษณะของบริโภค เครื่องใช้ไม้สอย ตลอดจนเครื่องประดับหรือวัตถุทางศิลปะก็ตาม [2] สาเหตุที่ทำให้รูปแบบของสิ่งเหล่านี้แตกต่างกันก็เนื่องมาจากเงื่อนไขอิทธิพลของวัสดุที่ใช้ทำ (Material) เทคนิคการทำ (Technique) และค่านิยม

หรือประเพณีนิยมในท้องถิ่น (Tradition Fashion) ดังนั้นโครงการวิจัยนี้หวังว่าจะทำให้เกิดมิติในการอนุรักษ์ หวงแหน ปกป้องความเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามมามากมาย เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ.2551-2553) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยการสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางสังคม ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ ทั้งที่เป็นทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้มีความเข้มแข็ง และเชื่อมโยงกันเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา ทั้งนี้การเสริมสร้างทุนทางสังคมจะเป็นพื้นฐานหลัก โดยต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพคนให้เป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชน และเป็นพลังของการพัฒนาประเทศ ชุมชนหนองจานเป็นชุมชนหนึ่งของหมู่บ้านชำผักหวาน หมู่ที่ 11 อบต.นาหนองพุ่ม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลาย เช่น ถ้ำผานาคราช ถ้ำลายแทง ถ้ำเกล็ดแก้ว น้ำตกพลาญทอง จุดชมวิวผานางนอน เป็นสถานที่ทางธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งที่ องค์การบริหารส่วนตำบลนาหนองพุ่ม ร่วมกับ อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน มีโครงการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้า OTOP ของอำเภอลำทะเมนชัยให้กับนักท่องเที่ยวที่แวะชมเนื่องจากความเหมาะสมของพื้นที่ที่อยู่ติดกับถนนมะลิวัลย์ สายขอนแก่น – เลย (กม. 123 – 124) และความสวยงามทางธรรมชาติ จึงควรที่จะศึกษาและพัฒนารูปแบบสินค้าประเภทของที่ระลึกให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนสร้างรายได้จากภูมิปัญญาของชุมชน มีความเข้มแข็ง [3-7] ทั้งพาดตัวเองได้อย่างยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษา ชนิด รูปแบบและวัสดุ สินค้าชุมชนประเภทของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. วิธีดำเนินงาน

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนชุมชนหนองจาน บ้านชำผักหวาน องค์การบริหารส่วนตำบลนาหนองพุ่ม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น

จากการออกแบบเฉพาะทางที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวม การประชุมแสดงความคิดเห็น การประชุมวิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ความเป็นไปได้ของชุมชน การประชุมอบรมชาวบ้านในชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) ชุมชนหนองจาน บ้านชำผักหวาน องค์การบริหารส่วนตำบลนาหนองพุ่ม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ตัวอย่างในการวิจัย คือ ประชาชนในชุมชนหนองจาน บ้านข้าฝักหนาม องค์การบริหารตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 100 คน จากสูตรของ Yamane การสุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดที่มากเพียงพอ โดยมีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 10 ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบ Quota Sampling และ Judgment Sampling โดยคำนึงถึงหลักการเหตุผล และสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการกำหนดสัดส่วน และตามความมุ่งหมาย (Purposive Sampling)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ เริ่มต้นการสร้างแบบสอบถาม ชุมชนในองค์การบริหารตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ถึงความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับรูปแบบการผลิตสินค้าของที่ระลึก วัสดุที่นำมาใช้ และการพัฒนาการตลาดของที่ระลึกในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการผลิตของที่ระลึกชุมชน (ชุมชนหนองจาน) สินค้าของที่ระลึกที่ต้องการผลิตจำหน่ายเป็นของที่ระลึก และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการผลิตของที่ระลึกชุมชน หลังจากนั้นได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) โดยการสอบถาม และได้ดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์และใช้สถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

4. ผลการศึกษา

4.1. ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างชุมชนหนองจาน บ้านข้าฝักหนาม องค์การบริหารตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 100 คน ได้ตอบแบบสอบถามและได้นำมาวิเคราะห์และประมวลผลสามารถสรุปเป็นข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไป ได้ดังนี้

- 1) จำแนกตามเพศ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมาคือ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.0
- 2) จำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.0 และ อายุระหว่าง 25-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.0 และอายุระหว่าง 19-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.0 และอายุระหว่าง 12-18 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.0 อายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.0
- 3) จำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 91.0 อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 7.0 กรรมการชุมชน คิดเป็นร้อยละ 1.0 รองลงมาคือ พ่อบ้าน แม่บ้าน ข้าราชการรัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 0.0
- 4) จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 54.0 รองลงมาคือ ต่ำกว่า ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 32.0 มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 1.0 อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 1.0 และสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 0.0 และ อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.0
- 5) จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 56.0 รองลงมา 3,000-6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.0 รองลงมา 9,001-15,000 และ 6,000-9,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.0 และ 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.0 และมากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.0

- 6) จำแนกตามภูมิฐานะพบว่า ส่วนใหญ่มีภูมิฐานะภาคอีสาน คิดเป็นร้อยละ 99.0 รองลงมาคือ ภาคตะวันออก คิดเป็นร้อยละ 1.0 ส่วนภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 0.0

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการผลิตของที่ระลึกชุมชน

- 1) ท่านมีความต้องการที่จะผลิตของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายในองค์การบริหารส่วนตำบลนาหนองทุ่มหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ คิดเป็นร้อยละ 100.0 และไม่ต้องการ คิดเป็นร้อยละ 0.0
- 2) สาเหตุที่ท่านไม่ต้องการผลิตของที่ระลึก เนื่องจากไม่มีงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ ไม่มีทักษะในการผลิต คิดเป็นร้อยละ 27.0 และมีงบประมาณน้อย คิดเป็นร้อยละ 18.0
- 3) ท่านมีความต้องการที่จะผลิตของที่ระลึกเพื่อจำหน่าย เนื่องจากเกิดรายได้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาสร้างเอกลักษณ์ในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 31.0 และเกิดความร่วมมือในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 19.0
- 4) ท่านมีความต้องการให้มีวิทยากรมาจัดการอบรม ให้ความรู้ สาทิวิธีการและออกแบบ ในเรื่องใด (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่างานปั้นและทำพิมพ์รูปปั้น งานสิ่งประดิษฐ์และแกะสลัก งานผ้าทอพื้นเมือง คิดเป็นร้อยละ 55.0 เท่ากัน รองลงมาคือ ออกแบบของที่ระลึกต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 40.0 และซิลสกรีนเสื้อ คิดเป็นร้อยละ 30 ตามลำดับ

4.3 ข้อมูลเกี่ยวข้องกับ ชนิด รูปแบบ และวัสดุ ในการผลิตสินค้าชุมชน แบ่งรายละเอียดการนำเสนอสินค้าของที่ระลึกที่ต้องการผลิตจำหน่าย ชนิดของที่ระลึก ออกเป็น 17 ชนิด คือ ที่วางโทรศัพท์ ที่เสียบปากกา เสื้อ ที่ใส่แว่น ตะกร้า แฟ้มเอกสาร ที่เก็บนามบัตร ที่ใส่จดหมาย ที่รองแก้ว หมวก ที่รองจาน ปฏิทินตั้งโต๊ะ ตุ๊กตา กล้องกระดาษที่ขลุ่ย พวงกุญแจ โคมไฟ กระเป๋า ตามลำดับ

รูปแบบของที่ระลึก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าจะใช้เอกลักษณ์ของบ้านดิน คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาคือ ป้ายชื่อบ้านชุมชนหนองจาน คิดเป็นร้อยละ 32.0 และ ถ้ำพญานาคราช คิดเป็นร้อยละ 20.0 ตามลำดับ

ส่วนวัสดุในการผลิต ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็น มากที่สุดคือวัสดุที่ทำมาจากไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 42.7 รองลงมา คือวัสดุที่ทำจาก กก คิดเป็นร้อยละ 16.8 และวัสดุที่ทำจาก กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 15.0 ตามลำดับ

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

- ปัญหาการผลิตของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว ชิดจำกัดของผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึกส่วนใหญ่ยังขาดแนวคิดในการออกแบบ ขาดงบประมาณ รวมทั้งการตลาด ในการที่ประชาสัมพันธ์ ให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการ
- แนวทางแก้ปัญหาในการผลิตของที่ระลึก การพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดความหวงแหน ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นเอาไว้ จำเป็นจะต้องให้เป็นนโยบายของรัฐ โรงเรียนเป็นผู้นำในการสืบทอดให้ยังคงมีอยู่กับเยาวชนของแต่ละท้องถิ่นให้มีความรักหวงแหนในจิตวิญญาณของเยาวชนตลอดไป ดังนั้น ควรมีผู้เข้ามาศึกษาวิจัยหาข้อมูลพื้นฐานทางด้านภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพราะนี่คือ

ฐานข้อมูลที่จะเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวในอนาคตของ
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่าง
ยั่งยืน และเป็นมรดกของชาติที่ต้องรักษาเอาไว้

5. เอกสารอ้างอิง

- [1] นวลน้อย บุญวงษ์, “หลักการออกแบบ”, กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮาส์, 2526.
- [2] ประเสริฐ ศีลรัตน, “ของที่ระลึก”, กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2531.
- [3] บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, “การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน”, กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์, 2548.
- [4] พิทักษ์ น้อยวงศ์, “กระบวนการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าการท่องเที่ยวในภาคอีสาน”, ส่วนวิจัยและพัฒนา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา, 2548.
- [5] พิทักษ์ น้อยวงศ์, “กระบวนการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าการท่องเที่ยวในภาคอีสาน”, ส่วนวิจัยและพัฒนา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา, 2548.
- [6] พรสนอง วงศ์สิงทอง, “วิธีการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์”, กรุงเทพฯ: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น, 2546.
- [7] พิณศรี เจริญวานิช, “การพัฒนาตลาดสินค้าของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง”, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.